

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Qvæstio IIII. De perfectione Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

DISPUTATIO II.

Vtrum simplicitas sit perfectio simpliciter.

Quaestio haec excitatur circa responsionem ad secundum Diui Thomae. Quid verò nomine perfectionis simpliciter intelligatur q. 4. sequenti copiosius explicandum est, (id enim ordo praescribit.) Interim nomine perfectionis simpliciter, intelligitur ea perfectio, quae vel illimitata, atque adeo infinita est, vel illimitatam & limitatam sub se comprehendit, qualia sunt, ens, substantia, sapientia, &c.

Partem affirmantem amplectitur Scotus in 1. d. 8. q. 1. ad 1. quam suadere possumus. Primum quia quod nullam dicit, aut habet adiunctam imperfectionem, perfectio est simpliciter: at simplicitas neque dicit, neque adiunctam habet imperfectionem: aliàs Deo non conueniret: ergo est perfectio simpliciter.

Secundò, attributa diuina perfectiones sunt simpliciter: simplicitas verò de numero attributorum diuinorum est.

Tertiò, quòd res aliqua simplicior est, eò est perfectior: quòd non aliunde prouenit, nisi quia simplicitas perfectio est.

Partem negantem sequitur Caietanus de Ente & essentia cap. 2. commento 2. eandem aperte innuit D. Thomas in 4. d. 1. q. 1. art. 1. quaestiuicula 1. ad primum, eaque nobis est amplectenda. Probatur primò. Quoniam, vt ex dictis patet, simplicitas negationem compositionis dicit, vnde simplex id dicitur, quòd compositionem non habet: sed negatio nullam dicit perfectionem, vt Scotus loco citato constituitur: ergo simplicitas non est perfectio, atque adeò neque est perfectio simpliciter.

Secundò, & est argumentum ad hominem, relationes diuinae sunt res reales simplices omnino, vt ex fide constat: vt Scotus cum multis alijs affirmat, formaliter sumptae, atque vt virtute distinguuntur ab essentia, nullam dicunt perfectionem: alioquin aliqua perfectio esset in vna diuina persona, quae non esset in alijs: ergo simplicitas non est perfectio: non solum quo ad negationem, sed neque quo ad rationem formalem realem cui conuenit, si praecise illam consideres ab omni alio cum quo realiter & formaliter sit idem. Quòd ideò dixerim, quoniam omnis ratio formalis realis, saltem per identitatem eum alia perfectione, in qua quasi fundetur & radicetur, debet habere rationem perfectionis, quandoquidem ens omne reale perfectio aliqua est. Imò, si sit simplex omnino, necessario erit infinita perfectio: cum actus purus omnem rationem potentiae passivae excludens, ens quoddam infinitum esse debeat.

Tertiò, non semper quòd entitas realis est simplicior, eò est perfectior: animalia namque magis composita sunt, quam corpora simplicia, magisque perfecta: substantiae item corporeae magis compositae sunt, quam eorum accidentia: vnumquodque totum, quam ipsius partes, cum tamen perfectione excellant. Quare perfectio in rebus aliunde, quam ex simplicitate, proficisci solet, nempe ex latitudine bonitatis entitativae atque excellentiae seu valoris entitativae vnus supra entitatem alterius, quam vnaeque res si apte natura habet.

Ad primum argumentum pro contraria sententia dicendum est, maiorem esse veram, quando illud

A tale perfectio est (in definitione namque perfectionis simpliciter loco generis adhibenda est perfectio) fecus autem res se habet, quando non est perfectio. Quando enim aliquid perfectio non est, esto neque dicat, neque adiunctam habeat imperfectionem; non sequitur esse perfectionem simpliciter: quod non solum in multis negationibus, quae Deo conueniunt, constat, sed etiam in relationibus diuinis, iuxta sententiam eorum, qui dicunt, eas formaliter sumptas nullam dicerè perfectionem.

B Ad secundum negandum est, simplicitatem inter attributa diuina esse computandam: attributum namque quid reale dicit de formali: quare simplex esse omnino, & similia alia praedicata, quae negationem significant: possunt quidem computari inter praedicata, quae Deo conueniunt: non verò inter attributa realia.

Ad tertium neganda est maior, vt ex dictis patet. Esto autem maior vniuersum esset vera, id tamen non ex perfectione simplicitatis, sed ex illo alio capite explicato proueniret.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Deus in compositionem aliorum veniat.

PLATO, ipsiusque sequaces dixerunt, Deum esse animam mundi, & potissimum primi caeli, a quo dicebant cetera corpora simpliciter esse facta. Legè Augustinum 13. de Ciuitate Dei cap. 16. 17. 18. In eodem errore fuisse Romanos, refert idem Augustinus 4. de Ciuitate Dei c. 11. & 12. Eusebius lib. 14. de praeparatione Euangelica cap. 6. Eundem errorem tribuit Democrito.

D Almaricus dixit: Deum esse essentiam omnium rerum, omni quoque esse vnum, vt refert Turrecremata libro quarto suae Summae capite 37. Atque hoc est dogma illius, quòd ad finem cap. Damnamus, de summa Trinitate & fide Catholica his verbis condemnatur. Reprobamus etiam & condemnamus peruersissimum dogma impij Almarici: cuius mentem sic pater mendacij excocauit, vt eius doctrina non tam haeretica, quam insana sit censenda.

Tertius error fuit cuiusdam Dauidis de diuinando, qui dixit Deum, esse materiam primam.

E Aduersus hos errores ostendit Diuus Thomas, Deum in nullius rei compositionem venire posse, ad sensum articulo praecedente à nobis explicatum. Rationes lege apud Diuum Thomam.

QVÆSTIO IIII

De perfectione Dei.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus sit perfectus.

DISPUTATIO I.

CONCLUSIO est, Deus non solum est perfectus, sed etiam perfectissimus. Est de fide, siue intelligatur de perfectione naturali siue de morali, vt constat ex illo Exodi 33. Ego ostendam tibi omne bonum; omne autem bonum perfectissimum bonum est. Et Matt.

Scilicet sententia. Primum argumentum.

Secundam.

Tertium.

Simplicitas simpliciter non dicit perfectionem.

Relationes diuinae formaliter sumptae, & vt virtute distinguuntur ab essentia, non dicunt perfectionem.

Perfectio animalis, quam ex simplicitate proficisci solet.

Ad 1.

Ad 2.

Ad 3.

Deum animam esse mundi asseruerit Plato, Democritus, & Romani.

Almarici error.

Deus non solum est perfectus, sed etiam perfectissimus.

1. Estote perfecti, sicut & Pater vester coelis perfectus est.

Perfectum & perfectio quid, varietate perfectionum modi.

Pro intelligentia rationis, qua D. Thomas conclusionem propositam demonstrat, nonnulla prænotanda sunt. Primum est, perfectum ad D. Thomam hoc loco dici illud, cui nihil deest secundum modum suæ perfectionis, id est, cui nihil deest eorum, quæ naturæ ipsius conuenientia sunt. Ea verò, quæ eliquæ rei conuenientia sunt, & quibus perficitur, ab effectu appellantur perfectiones, quia scilicet rem perficiunt. Harum verò, quæ ad essentiam rei pertinent, vt materia, & forma substantialis comparatione hominis, & genus ac differentia, dicuntur perfectiones internæ: quæ verò extra essentiam sunt, siue ad rei conseruationem, siue ad operationes, aut vt absolute, aut vt melius fiant, siue ad ornatum conducant, aut quouis alio modo expedientia sint, dicuntur perfectiones externæ: quarum quædam naturales sunt, quædam supernaturales.

Perfectum aliud simpliciter, aliud secundum quid, itaque variis modis.

Secundum est, duobus modis dici aliquid perfectum. Vno simpliciter, illud nempe, quod omnia omnino habet, quæ quacumque ratione ei conuenientia, atque expedientia sunt. Altero secundum quid, hoc est, quædam ex parte dumtaxat: quo pacto dicimus, aliquid esse perfectè album, aut perfectè calidum. Hoc rursus duobus modis dicitur. Altero, quia habet illud secundum omnes gradus, quos illud secundum se spectatum aptum natum est habere: quo pacto ignis dicitur perfectè calidus, quia habet calorem secundum omnes gradus, quos calor est aptus natus habere. Altero, quia de illo habet tantum, quantum naturæ suæ conueniens est: quomodo id dicitur perfectè calidum, quod de intentione caloris habet, quantum conueniens est ipsum habere. Dicitur præterea aliquid perfectum quo ad statum, aut quo ad numerum perfectionum, quas est natura aptum habere, licet non quoad latitudinem status, aut quoad latitudinem cuiusque perfectionum. Hoc modo dicimus inter iustos, aliquos in hac vita esse perfectos, quia peruenierunt ad supremum statum huius vite, quam appellamus perfectorum, licet nullus ad tantam latitudinem perfectionis possit peruenire, quin deuenire possit ad maiorem. Dicimus etiam aliquem perfectum in naturalibus, quando nulla perfectionum, quas postulat ipsius natura, illi deest, quamuis vnquamque in altiori gradu possit habere. Vt verò dicitur aliquid perfectum in naturalibus, si naturalia omnia habeat, vt postulat ipsius natura, finisque ad quem à natura dirigitur: ita etiam dicitur aliquis perfectus in supernaturalibus, quando habet supernaturalia accommodata ad finem supernaturalem ad quem ordinatur. Hac ratione dicimus aliquem perfectè dispositum supernaturaliter ad gratiam, quando habet dispositiones supernaturales ad illam adipiscendam necessarias, & ita de aliis finibus supernaturalibus ad quos aliquis eligitur, aut ordinatur. Vnde perfectionum, quædam naturales, quædam supernaturales merito dicere consueuimus.

Tertium ita se habet, quamuis aliquid esse perfectum simpliciter consistat in indiuisibili, eò quod res, si habet omnia, quæ postulat ipsius natura, dicitur perfecta simpliciter: si aliquo caret, perfecta simpliciter non dicitur: at tamen inter res perfectas simpliciter vnã dicimus perfectiorem alia, cum attendimus ad latitudinem & dignitatem perfectionum, quibus res perficiuntur, atque eas secundum eiusmodi latitudinem comparamus. Id enim cuius perfectiones dignitate & præstantia antecedunt perfectionem alterius, dicimus perfectius: vt angelum per-

fectum in suis naturalibus dicimus perfectiorem homine: & inter res creatas, quædam dicimus imperfectissimas, quod parum latitudinis, dignitatis, atque perfectionis habeant: eum tamen vnquamque earum, spectata ipsius natura, valde bona atque perfecta creata fuerit, vt habetur Genesios 1.

Quartum est ex Diuo Thoma hoc loco ad primum, perfectum iuxta nominis interpretationem idem esse, ac consummatum factum: vnde iuxta nominis interpretationem propriè solum dicitur de rebus factis. Verum quoniam in rebus creatis tunc aliquid dicitur perfectum quando educum est ad actum quoad omnia, quæ postulat ipsius rei natura, translatum est vocabulum ad significandum omne id, quod est in actu, quoad omnia quæ naturæ talis rei accommodata sunt, siue illud factum, siue non factum sit.

Ex dictis quintò rectè licet colligere, aliquid esse imperfectum, si desit ei aliquid, ad quod secundum se sit in potentia, & illud postulat ipsius rei natura.

His notatis, probat Diuus Thomas Deum non solum esse perfectum, sed etiam perfectissimum: quoniam eatenus aliquid est perfectum, quatenus est in actu, & eatenus est imperfectum, quatenus est in potentia: Deus autem, cum sit primus agens, est maximè in actu: agentis namque est esse in actu, & primi, vt pote fontis cæterorum, esse maximè in actu, ita vt ad nihil sit in potentia, cum non sit, à quo deducatur in actum: ergo est perfectissimus. Notandum tamen est ex eo, quòd Deo repugnat omnino potentia passiva, opimè sequi, eum ita esse perfectum, vt nunquam possit esse imperfectus, quod rebus creatis denegatum est: ex eo verò, quòd fons est & origo perfectionum omnium aliorum entium, rectè inferri, eum continere in se maiorem latitudinem perfectionis, quam cætera alia, atque ad eò omnibus modis esse entium omnium perfectissimum.

DISPUTATIO II.

Vita perfectior sit, essentiãne, an eius existentia.

Existentiam perfectiorem esse quàm essentiam, videtur asserere Diuus Thomas hoc loco ad tertium: cui sententiæ fauent Dionysius 4. & 5. cap. de diuinis nominibus, qui de existentia loquitur, vt de maxima quadam perfectione.

Et Aristoteles 8. Ethicorum capite 11. dicens: patrem esse causam, vt filius existat, idque maximum beneficium videri.

Suffragatur etiam ratio Diui Thomæ hoc loco: quia existentia ad essentiam habet se velut actus ad suam potentiam: actus autem, vt patet, perfectione potentiam superat.

Contraria tamen sententia videtur amplectenda cum Soncinate quarto Metaphysicæ quæst. 13. Primum, quia existentia vel est accidens, & subinde quid imperfectius essentia substantiali, vel certè reducit ad prædicamenta per essentiam: nihil autem ad prædicamenta reducit per id, quod est imperfectius, quin potius semper imperfectiora & incompleta per res magis perfectas & completas reducantur. Secundò, quoniam id est perfectissimum in homine, secundum quod est factum: ad imaginem & similitudinem Dei, & ratione cuius est capax Dei, atque

Perfectum iuxta nominis interpretationem.

Imperfectum quid.

Rationes partium affirmatiue Prima.

Secunda.

Tertia.

Essentia perfectior est, quàm sua existentia.

que beatitudinis: id autem est essentia & ipsius essentiae facultates; non verò existentia essentiae vel facultatum: videbimus namque & diligemus Deum, non per existentiam intellectus & voluntatis, sed per intellectum & voluntatem: ergo essentia est perfectior quam existentia. Ad haec, contraria assertio, & difficillima creditur est, & nulli rationi nititur, quae eam efficaciter suadere possit.

Ad primam rationem in contrarium.

Ad Dionysium ergo dicendum est, eum non loqui de existentia creata, sed de increata & diuina comparata cum essentia & naturis creatis, ut ibidem exponit alter Dionysius Carthusianus, idque ex versione Peronij clarè constat.

Ad secundam.

Ad Aristotelem verò dicendum, partem non solum efficere existentiam filij, sed etiam essentiam ipsam existentem, ut quaestione procedente artic. 4. disputat. 2. est ostensum, idque maximum esse beneficium. Præterea, esto solum efficeret existentiam, conferret tamen filio maius beneficium, quam sint cetera beneficia naturalia, quae ab aliis hominibus conferuntur, quod eo loco tantum vult Aristoteles.

Ad tertiam.

Ad rationem Diui Thomae dicendum est, non quemcumque actum esse perfectiorem ea potentia, quam perficit: accidentia namque actus sunt accidentarij comparatione substantiarum, in quibus recipiuntur, & substantiae ipsae rationem potentiae comparatione eorum habent, quis tamen auit affirmare, si sanae mentis sit, substantias suis accidentibus esse imperfectiores.

ARTICVLVS II.

Utrum in Deo sint perfectiones omnium rerum.

DISPVATIO I.

Conclusio. Perfectiones omnium rerum sunt in Deo, non formaliter, sed eminenter.

CONCLUSIO est. In Deo sunt perfectiones omnium rerum, non formaliter sed eminenter. Est de fide. Probat ex illo ad Roman. 11. Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: cum ergo non sint formaliter, fit ut sint eminenter. Item Plal. 49. Pulchritudo agri mecum est. Et Exodi 33. Ego ostendam tibi omne bonum; id est, me ipsum, in quo eminenter sunt bona & perfectiones omnium rerum. Et Ioan. 1. Quod factum est, in ipso vita erat: ubi duo affirmat, nempe creata omnia fuisse in Deo, & in eo fuisse vitam, quoniam secundum esse quod habent in Deo, sunt ipsemet Deus: Deus autem vita est. Vnde Anselmus Monol. 33. sic ait. Cum summus ille spiritus dicit se ipsum, id est (per Verbum quod ab eterno producit) concipit essentiam suam, dicit omnia quae facta sunt (eodem scilicet Verbo) nam & antequam fierent, & cum iam facta sunt, & cum corrumpuntur, seu aliquo modo variantur, semper in ipso sunt, non quod sint in se ipsis, sed quod est idem ipse. Etenim in seipsis sunt essentia mutabilis: in ipso verò sunt ipsa prima essentia. Haec Anselmus. Et cap. 34. colligit creaturas esse, etiam in Verbo, eo quod consubstantialiter sit Patri. Et cap. 35. ait, creata tanto verius esse in verbo & intelligentia creatoris, quam in se ipsis, quanto verius existit creatrix, quam creata substantia. Quod exponunt D. Tho. q. 4. de veritate, ar. 6. & q. 8. ar. 16. ad 11. & Durād. in 1. d. 36. q. 2. de veritate rei, quia verior res (utpote perfectio) est esse, quod creatura habet in Deo, quā quod habet in se ipsis: non verò quasi lapis verius dicitur de illo esse quod lapis habet in

De eminenter quod creata habent in Deo, est ipse Deus, & non creatura.

De eminenter quod creata habent in Deo, non sit verius esse quam quod habent in se ipsis.

A Deo, quam de esse quod habet in seipso: in seipso enim formaliter & proprie est lapis: secundum esse verò, quod habet in Deo, non est lapis, nisi cum addito, nimirum eminenter, formaliter verò est ipsemet Deus. Eandem conclusionem affirmat Dionysius 5. cap. de diuinis nominibus, ubi præter alia, quae hoc loco citat D. Thomas, ait, quod sicut linea a centro ad circumferentiam egredientes, in centro sunt unum, & quo magis a centro distant, eo plus disjunguntur: ita creata omnia, quae a Deo prodierunt, in Deo uniuertuntur & sunt unum, quò verò plus ab eo recedunt multiplicatione quorundam ex aliis, eo plus disjunguntur.

B quoad esse, quod habent in se ipsis.

Eandem conclusionem probat D. Thomas duabus rationibus naturalibus, quarum prima est. Omnis perfectio effectus vel est formaliter in sua causa principali, si illa sit vniuoca, vel certè eminenter & perfectiori quodam modo, quàm sit in effectu, si sit æquiuoca: sed res omnes aliae à Deo sunt effectus Dei, qui eorum causa prima principalis & æquiuoca existit: ergo perfectiones omnium rerum sunt eminenter in Deo. Maior patet, quia nihil virtute propria potest tamquam agens principale conferre, quod non habet vel formaliter, vel eminentiori, & perfectiori quodam modo, quàm illud conferat: inde enim fit, ut nihil propria virtute, & tamquam agens principale producere possit aliqui perfectus seipso. Minor simpliciter patet ex dictis quaestione 2. art. 3. Haec ratio non solum probat perfectiones omnium rerum, quae actu sunt, aut fuerunt, esse eminenter in Deo, sed etiam perfectiones futurorum omnium, etiam possibilium: si enim aliqua possibilia sunt, id ex eo est, quod sunt eminenter in causa, à qua possunt produci.

C Secunda ratio D. Thomae minus euidentiæ habet, quàm prima, ob id eam relinquo. Vis illius in eo posita est, quod forma subsistens habere debeat formaliter vel eminenter in eo, in quo est subsistens, totam latitudinem perfectionis, quam potest habere etiam in suis inferioribus, idque siue sit specifica, siue generica, siue analogica, cuiusmodi est ipsum esse.

Iuxta doctrinam huius secundae rationis respondet D. Thomas ad suum tertium argumentum, quod quauis ab inferioribus prædicatis perfectione excedantur prædicata superiora, quandoquidem in se ea includunt, & aliquid præterea addunt, nihilominus tamen formam superiorem subsistentem (quam appellat ipsum esse, ipsum viuere, &c.) perfectione antecellere formam inferiorem subsistentem. Ratio est, quoniam forma subsistens continet eminenter perfectiones omnium inferiorum: quare cum quò forma superior est, eò plura inferiora sub se contineat, sit, ut si subsistat, perfectior etiam sit.

E

DISPVATIO II.

De duplici perfectionum genere, & quomodo utrumque in Deo sit.

Diuident perfectionem Theologi cum Anselmo Monolog. 14. in perfectionem, quam vocant simpliciter, & in eam, quam appellant perfectionem in certo genere. Illa perfectio dicitur simpliciter, cuius ratio formalis nullam imperfectionem secum affert. Quò fit, ut nullum nomen proprium rei create, siue res illa individuum sit, siue species, siue genus, significet perfectionem simpliciter: semper enim cuiusmodi nomina entitatem finitam

Prima Diui Thomae ratio, qua conclusionem probat.

Enim rationem, etiam possibilem, id est quodam participat, quia est eminenter in Deo. Secunda ratio.

Perfectio simpliciter quid.

nitam ac limitatam significant; limitatio vero ac finitas, ut manifestè patet, imperfectio quaedam est. Sola ergo nomina, quæ vel perfectionem increatam, vel perfectionem communem analogicè perfectioni creatæ & increatæ significant, ut sunt Deus, Deitas, spiritus, substantia, vita, scientia, intellectus, amor, voluntas, & similia, dicuntur significare perfectionem simpliciter: quoniam res his nominibus significata, neque imperfectiones sunt, neque imperfectionem secum afferunt. Perfectio in certo genere dicitur illa, quæ adiunctam habet imperfectionem, ut sunt ratiocinari, moveri, & vniuersim ea omnia, quæ propria sunt rerum creaturarum: semper enim imperfectionem limitationis ac finitatis, ut minimum adiunctam habent. Quia ergo, quòd perfectio non est, neque simpliciter, neque in certo genere dici perfectio valet, fit, ut quòd nulla omnino perfectio est (cuiusmodi sunt negationes, & omnis entia rationis, atque, ut quibusdam placet, relationes reales sumptæ formaliter) neque perfectio simpliciter sit, neque in certo genere, esto de Deo optimo maximo verè prædicentur, sicut prædicantur multæ negationes ac relationes.

Perfectio in certo genere quid.

Perfectio simpliciter descriptio.

A Theologis cum Anselmo cap. 14. citato ita à posteriori describi solet perfectio simpliciter. Est perfectio, quæ in unoquoque melior est ipsa, quàm non ipsa. Seu, ut verbis Anselmi utamur, est perfectio, quam in unoquoque melius est esse, quàm non esse. Descriptionem hæc Scotus in 1. distin. 8. quæstione 1. ad primum, & Caietanus de ente & essentia, capite 2. commento 2. ita exponunt. Est perfectio, quæ vnicuique rei, si eam spectes quatenus ens est, non autem quatenus tale quoddam ens, verbi gratia, homo, aut lapis, &c. conuenientior est & melior, quàm eius contradictorium, aut quodcumque aliud ei quòquo modo repugnans: ut viuere & intelligere, perfectiones simpliciter sunt: quoniam si lapidem, vel quodcumque aliud ens spectes, non quatenus lapis est, sed quatenus est ens, conuenientius ac melius illi esset viuere atque intelligere, quàm quodcumque aliud, quòd cum vita & intellectu pugnet; esto lapidi, quæ lapis est, non sit melius viuere, quàm non viuere; quandoquidem eo ipso, quòd viuens esset, lapis non esset. Perfectiones verò in certo genere, ut ratiocinari, sentire, &c. licet aliquibus rebus ad certas species determinatis conuenientiores sint, quàm earum opposita, attamen neque ipsi, neque cæteris rebus, quæ entia sunt, magis conuenientes sunt, quàm aliæ quædam maiores perfectiones quæ cum illis pugnant.

Perfectio simpliciter omnes sunt formaliter in Deo, perfectiones verò in certo genere sunt etiam omnes in Deo, sed solè eminenter. Deus simul est formaliter sciens scientia sua, & eminenter scientia nostra.

His ita constitutis dicendum est. Perfectiones simpliciter omnes esse formaliter in Deo. Perfectiones verò in certo genere omnes etiam esse in Deo, at non formaliter, sed eminenter. Quia ergo ea, quæ analogicè perfectionem creatam & increatam sub se complectuntur, cuius generis sunt, viuere, intelligere, &c. licet quatenus in ea communitate considerantur, perfectiones sint simpliciter, attamen secundum esse, quòd in rebus creatis habent, non sunt perfectiones simpliciter, sed in certo genere, qualia sunt, viuere creatum, & intelligere creatum, fit, ut omnis perfectio creata sit in Deo solùm eminenter, etiam si illa sit nostrum viuere, nostrumque intelligere: quare Deus simul est formaliter sciens scientia sua propria, & eminenter sciens scientia nostra, & ita de cæteris attributis, quæ Deo & creaturis communia sunt.

Quòd perfectiones simpliciter in Deo sint formaliter, ex eo probari potest, quoniam rationes illarum capaces sunt perfectionis infinitæ, atque illi-

mitatæ, meliusque est Deum illas habere, quàm non habere, imò si illis careret, careret infinita atque illimitata perfectio: cum ergo causa sit earundem rationum formalium, quoad esse limitatum in rebus creatis, fit ut illas eadem quoad esse infinitum & illimitatum in se ipso præhabeat, tamquam causa earundem perfectionum quoad esse creatum, ac proinde sit, ut simul habeat illas formaliter quoad esse increatum, & eminenter quoad esse, quòd habent in rebus creatis.

Quòd perfectiones in certo genere non sint in Deo formaliter, manifestum est: aliàs aliquid limitatum ac finitum esset in Deo, quòd cum ipsius perfectione ac immensitate manifestè pugnat. Quòd verò omnes in eo sint eminenter, disputatione præcedente satis, ut puto, fuit demonstratum.

Quereret tamen aliquis hoc loco, quid sit, vnum continere aut esse aliud eminenter. Gabriel in 1. distin. 36. quæstione 1. conclusione 2. respondet, non esse aliud, quàm continens perfectione superare id, quòd continetur. Hæc tamen explicatio probanda non est. Ea enim data admittendum esset, angelum res omnes creatas in se continere eminenter, atque generatim quicquid perfectione rem aliam excedit, continere eam eminenter, quòd tamen est ridiculum.

Gabriel sententia reuocatur.

Eminenter vnum continere aliud quid sit.

Respondendum igitur est, vnum eminenter continere, aut esse aliud, nihil aliud esse, quàm virtute, & non formaliter esse illud tale. Quòd quidem in primis cernitur in causa principali æquiuoca comparatione sui effectus. Ut enim causa principalis producere possit effectum, debet in se habere vim illius, ac proinde effectus debet esse in causa principali, non secundum idem numero esse, quòd habiturus est in se quando ab ea fuerit productus, sed secundum aliud: quòd nihil aliud est, quàm ipsamet causa: effectus namque, cum hoc additamento, secundum esse, quòd habet in causa, non est effectus, sed est ipsamet causa præhabens in se vim illius. Quòd si esse effectus in causa & esse effectus in se ipso, sint eiusdem speciei infimæ, quò pacto se habet ignis productus comparatione alterius ignis productus, effectus dicitur esse formaliter in causa, & causa appellatur vniuoca comparatione illius; hoc est, eiusdem rationis specificæ cum illo. Si verò esse effectus in causa, & esse effectus in se ipso, non sint eiusdem speciei infimæ, sed alterius, atque alterius naturæ, tunc effectus dicitur esse in causa, non formaliter sed virtute, tanquàm in re superioris ordinis, quæ virtute illum in se habet, & virtute est idem cum illo, & tunc causa appellatur æquiuoca, hoc est, alterius rationis specificæ, aut quasi specificæ ab effectu.

Quando etiam duæ causæ sunt alterius, atque alterius rationis specificæ, aut quasi specificæ, & vna earum potest efficere eundem effectum, quem altera, & præterea aliquid amplius aut excellentiori modo, vna videtur esse virtute altera, ac proinde continere eam eminenter. Hac ratione, cum animus rationis capax possit exercere operationes omnes vitales atque animales, quas possunt animæ ratione carentes, videtur easdem animas in se eminenter continere, cum tamen non possit illas producere. Sensus item internus, cum non solùm percipiat, quæ sensus externi cognoscunt, sed etiam multa alia, atque excellentiori modo, virtute quoque videtur illos continere, nec tamen eos potest producere. Idem cernere licet in intellectu comparatione sensuum internorum. In cæteris rebus, quando vna virtute sit alia, ac præinde continet illam eminenter, coniecturis iudicandum erit.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqua creatura possit esse similis Deo.

VONIAM definierat perfectiones rerum omnium creaturarum in Deo esse tanquam in earum causa effecrice: causa vero efficiens agendo nitatur reddere rem patientem sibi similem, quare, num res creata Deo similis esse possit? Respondet, similem esse posse, non quidem in natura specifica, aut generica, sed in analogica, vt in ente.

Similitudo duplex creaturae intellectus. Similis cum Deo, altera naturalis, alia super-naturalis in alia vita.

Notandum est, praeter hanc similitudinem, quae rebus omnibus creatis communis est, duplicem aliam in natura intellectu praedita reperiri. Alteram ipsi naturalem atque innatam, quatenus per intellectum & voluntatem domina est suarum operationum, capaxque beatitudinis, etiam supernaturalis. Alteram omnino supernaturalem, qua in patria similis Deo erit in beatitudine, quoniam videbit eum sicuti est, & sicut Deus ipse se ipsum inuetur, & se ipso fruitur. Vtraque similitudo tangitur a Diuo Thoma in argumento, sed contra.

Similis dicitur quod creatura in natura non tamen creatura.

In responsione ad quartum notat Diuus Thomas cum Dionysio 9. cap. de diuinis nominibus, quamuis concedendum sit, res creatas similes esse Deo modo paulo ante explicato, e contrario tamen non concedendum, Deum similem esse creaturis. Cuius rei beatus Dionysius rationem reddit: quoniam duobus modis vnum dicitur simile alteri. Vno, quoniam in vtroque est forma eiusdem rationis, secundum quam mutuo inter se similia sunt, quod est illa ea in re esse eiusdem ordinis, atque tunc ex vtraque parte similia recipere dicuntur. Altero modo, quatenus vna res imitatur alteram tanquam sui ipsius mensuram: quo pacto res exemplata imitatur suum ex. Dicitur & effectus suam causam equiuocam: quare cum esse simile hoc modo, non aliud sit, quam esse ad imitationem eius cui dicitur similis, sit, sicut imitans & exemplar sunt correlatiua inaequalis comparationis, ita res hoc modo similis referatur relatione inaequalis comparationis ad rem, cui similis dicitur esse, ac proinde vt res, cui similis est, non vicissim dicenda sit similis illi, sed potius imitatione expressa. His accedit, quod quicquid est in re creata, totum id simile est Deo, a quo productum atque veluti exemplum a suo primo exemplari translatum est: Deus autem, cum interuallo infinito excedat rem creatam, sitque eminenter atque vnice infinita alia, quae tali rei create valde dissimilia sunt, nullo modo eidem similis esse potest, sed indefinito modo ei dissimilis est.

QVÆSTIO V.

De bono in commune.

DISPUTATIO VNICA.

Quid sit bonum.

Ordo quaestionis ad praecedentem & sequentem.

VM tractatione de perfectione diuina coniuncta est disputatio de bonitate Dei, vt D. Thomas initio quaestionis praecedentis docuit, atque ex ipsa explanatione formalis rationis boni iam nunc erit magis manifestum, idcirco hac quaestione differit D. Tho-

Amas de bono in genere, & sequenti de bonitate diuina. Porro circa omnes articulos huius quaestionis vnica hanc disputacionem texemus, in qua supponentes, quae super Aristotelem alibi commodius disputari solent, summam dicemus, quid de bono, & ipsius acceptionibus sentiamus, quod non mediocrem lucem afferet plerisque per vniuersam Theologiam futuris disputacionibus.

Hoc loco sermo est de bono, quod inter passiones entis realis connumeratur. Vt ergo pateat quid ex nostra sententia dicat formaliter, & quid addat supra ens, notandum est. Sicut album formaliter dicitur habens albedinem: ita bonum formaliter dicitur habens entitatem, qua perficitur: & bonitatem dicere entitatem perficientem. Quemadmodum enim articulo 1. quaestionis praecedentis dicebamus, entitatem perficientem ab effectu appellari perfectionem: ita modò dicimus, eandem entitatem esse ipsammet bonitatem, non tamen dicitur bonitas, nisi adiunctum habeat rationem, siue relationem perficientis ad rem perfectam, quae ratio rationis est. In entibus namque entitatiua eorum perfectio, atque eorundem bonitas, idem profus sunt. Tanta ergo est bonitas cuiusque rei, quanta est latitudo quo ad gradus valoris essentialis entitatis, qua perficitur.

Bonū transscendens bonitas vni.

Hoc ergo solum interest inter perfectum & bonum, quod perfectum, cum iuxta nominis etymologiam nihil aliud sit, quam esse quasi consummatum, vt quaestione praecedente articulo 1. explicatum est, vni nominis significat id, cui nulla entitas ac bonitas deest, quam suapte natura exigit: bonum vero solum dicitur habens bonitatem, seu entitatem, qua perficitur. At quoniam, iuxta regulam illam Dionysij 4. de diuinis nominibus, *bonum ex integra causa, malum autem ex multis singularibusque defectibus*, vt aliquid simpliciter dicatur bonum, necessarium est, vt omni defectu careat, qui alicuius momenti sit comparatione eius, de quo agitur, sit vt parum, aut nihil inter se differant bonum ac perfectum. Quare si ens aliquod perfectum sit simpliciter, vt pote omni entitate ac perfectione praeditum sibi pro eo statu debita, erit etiam bonum simpliciter: melius autem & perfectius, si in maiori & perfectiori gradu, quam sibi sit debita, eam habuerit, aut si perfectiones aliquas minimè debitas, supernaturales videlicet, habuerit. Quod si fuerit perfectum secundum quid, hoc est, ex parte, & non ex toto, eodem modo dicitur esse bonum secundum quid, siue ex parte.

Bonū ex perfectū in quo differant.

Ex dictis licet colligere in primis, ens, & bonum non esse synonyma: bonitas enim supra entitatem addit rationem, seu respectum perficientis: & idcirco ens solum dicitur habens entitatem, bonum vero dicitur habens entitatem qua habens perficitur: quare bonum supra ens addit rationem perfecti per suam entitatem.

Bonū & ens, bonitas & entitas non sunt synonyma, licet bonitas entitatis significet. Bonū est passio entis: non presertim, sed late sumptis passio vocatur.

Secundò colligimus, bonum proprie non esse passionem entis: eatenus tamen posse dici passionem illius, quod ab ente sit aliquo modo distinctum, atque cum eo reciproctur. Primum ex eo probatur, quod nulla passio proprie dicta in sua ratione formali includat subiectum cuius est passio: bonitas autem, vt explanatum est, intime ac formaliter includit entitatem, cum in ea potissimum posita sit ratio totius bonitatis. Secundum vero, quod bonum cum ente recurat, ac reciproctur, manifestum est: cum vnumquodque ens, quantum habet entitatis sibi debita, aut suae naturae accommodata, siue entitas illa tali enti intima sit, vt homini corpus & anima, angelo